[פורח בהר הנגב הגבוה – כרכום השבכה תת-מין רמון (אוקטובר 2015)]

כתב: אבי שמידע

תקציר: גיאופיט בעל בצל, שגובהו 5 – 7 ס"מ והוא פורח בסתיו ללא עלים קרוב אל פני הקרקע. הפרח גדול סגול. העטיף בעל שישה עלים, שמצידם החיצוני עורקים סגולים יפים. הצלקות מפוצלות למספר רב של אונות נימיות, אשר צבען כתום או אדום. גדל על מדרונות בזלת יובשניים בצפון הגולן, ובמדרונות גירניים בהר הנגב. בהר-הנגב גדלה אוכלוסיה רליקטית שמיוחד לה אבקנים הנוטים בראשם מטה ומאפשרים ע"י כך האבקה עצמית.

==========

כרכום השבכה *Crocus cancellatus* **תת-מין הרמון** הוא גיאופיט נמוך בעל פקעת הפורח בסתיו ללא עלים. בישראל אנו רגילים להבדיל בין **סתוונית** ל**כרכום** בכך שלסתוונית פרח ורוד (גדול) ולכרכום פרח לבן. הפרדה זו נכונה רק לגבי המין הנפוץ של הכרכום – **כרכום חורפי**, שצבע פרחיו לבן, אך אין היא תופסת כתכונה מבדילה מול רוב שאר מיני הכרכום, שלהם צבע פרח סגול-ורוד. ואכן **כרכום השבכה** הגדל בהר הנגב מייצג בהרבה תכונות את רוב מיני הכרכומים הגדלים בישראל ובמזרח התיכון. זהו צמח בעל פקעת המוריק עם עלים במשך חודשי החורף, נמצא יבש לגמרי בחודשי הקיץ והוא פורח לפני הופעת העלים בסתיו. רוב אוכלוסיות **כרכום השבכה** גדלות בגולן בסוריה ובלבנון, אך בנגב קיים רק אזור אחד בו ניתן לראות אותו; הוא גדל באתרים ספורים בהר-הנגב הגבוה ומומלץ לנסוע לשמורת בורות לוץ בתחילת חודש אוקטובר ולראות את פריחתו.

כרכום השבכה תת-מין הרמון. מימין – צילם: ליאור אלמגור ©; משמאל – צילם: אבי שמידע ©

תכונה מיוחדת למין זה היא מציאות קליפות פקעת סיביות קשות במיוחד ומכאן שמו. בכל הבצל הצמחים בעלי בצלים ופקעות הגדלים במדבר נמצא מספר רב יותר של קליפות יבשות העוטפות את איבר האגירה המסייעות לשמור על הפקעת או הבצל מפני התייבשות. כרכום השבכה הוא המין הדרומי ביותר בתפוצתו בארץ בסוג כרכום והוא גדל בשולי המדבר בהרים סלעיים. הוא שרד כנראה מתקופה קרה יותר בה התפשט הצומח ההררי של הרי הלבנון דרומה ושלט בהרי המדבר. עם ההתחממות בתקופת ההולוקן, רוב הצמחייה הררית הזו נכחדה, אך ניתן לראות את נציגיה במובלעות במרומי הר-הנגב.

כרכום השבכה – תת מין הרמון עם קליפות סיביות עבות וקשות. צילם: אורי פרגמן-ספיר ©

המיוחד לתת-מין הרמון של **כרכום השבכה** הגדל בהר הנגב הם המאבקים הגבוהים מהצלקות. מאבקים אלה מתכופפים מטה כלפי אונות הצלקת ועל ידי כך מתאפשרת האבקה עצמית. באוכלוסיות הגולן והחרמון הצלקות גבוהות בדרך כלל מהאבקנים ועל ידי כך נמנעת האבקה עצמית.

כרכום השבכה תת-מין רמון , בורות לוץ בהר-הנגב בתחלית חודש דצמבר, צילמו חברי חוג כלנית ©

קליפות הבצל בכרכום השבכה. נראית הסיבים הגסים של הקליפות החיצוניות כשהם מרושתים ואינם מקבילים כמו בכרכום ארץ-ישראלי או בכרכום גיירדו. צילם א.פרגמן(ימין) וא.שמידע(שמאל) ©

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: שמידע א 2015 פורח בהר הנגב הגבוה – כרכום השבכה תת-מין רמון Crocus cancellatus (אוקטובר 2015), "פורחים עכשיו", כתב-עת "כלנית" מספר 2.
https://www.kalanit.org.il/crocus-cancellatus-09-2015